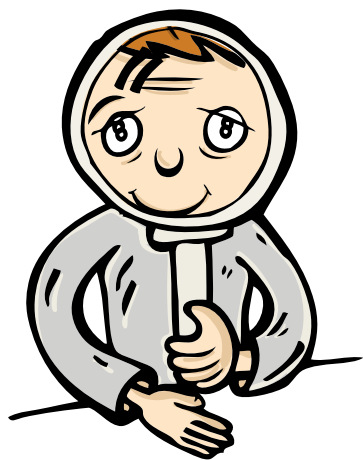

chráňme deti pred nástrahami komunikačných technológií

obsah

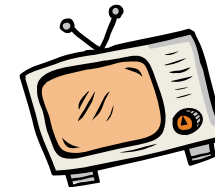
deti a mobil	7
▶ mobil ako darček	9
▶ vkladáme do našich detí dôveru	11
▶ bezpečnosť – telefónne číslo dieťaťa	12
▶ mobilné telefóny a bezpečnosť detí na cestách	14
▶ krádež a strata mobilu	15
▶ lokalizačné služby	16
▶ zneužívanie mobilných telefónov a falošné tiesňové volania	18
▶ fotografovanie a natáčanie videa	20
 deti a internet	 21
▶ internetová komunikácia a sociálne siete	24
▶ chat a chatovanie	26
▶ diskusné fóra	29
▶ blogy a blogovanie	30
▶ nevhodný obsah na internete	32
▶ spam	34
 kyberšikanovanie	 35
závislosť	38
deti a televízia	41
▶ výber vhodných programov	44
 vedeli ste?	 46
slovník	49

úvod

Pre veľký záujem o brožúru, ktorú sme prvýkrát vydali v roku 2006 ako súčasť projektu **Deti a moderné komunikačné technológie**, sme pripravili jej nové vydanie. Príručka sa zameriava na vzťah detí k využívaniu mobilných telefónov, ale aj internetu a televízie. Brožúra vás oboznámi s rizikami a nástrahami, ktoré môžu deťom hroziť pri využívaní týchto komunikačných prostriedkov. A prostredníctvom tipov a zaujímavých tém na rozhovor vám poradí, ako deti usmerniť.

Milí rodičia, vážení učitelia,

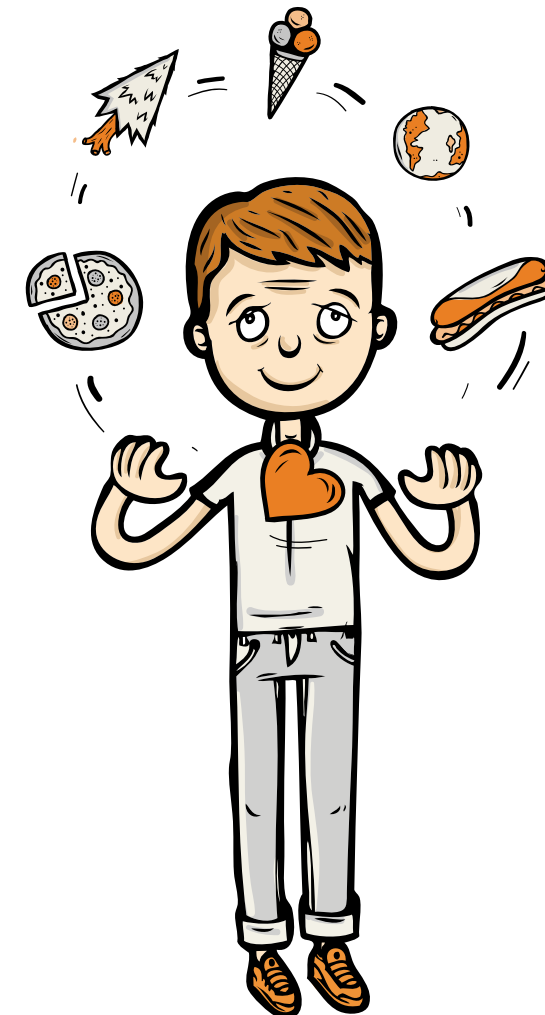
multimédiá ovládli svet a prinášajú so sebou nielen výhody, ale aj riziká. Mobil, počítač, internet a televízor dennodenne využívame a potrebujeme ich k životu. Naše deti si tiež nevedia predstaviť, ako by prežili deň bez televízora, či to, že niekedy neexistovali notebooky, smartfóny a internet.

Dieťaťu dávame mobil, aby sme sa mohli kedykoľvek dozvedieť, ako sa má a kde je. Zároveň sa však pýtame, či ho používa bezpečne. Najmä vtedy, keď zaň platíme vysoké účty. Skutočne vieme, čo dieťa s mobilom či na počítači robí? Koľko hodín denne sedí pred televízorom, komu a kedy telefonuje? Či ne-nadväzuje náhodné kontakty s cudzími ľuďmi, prípadne nechatuje alebo sa nezapája do nevhodnej diskusie na sociálnej sieti?

Asi každý rodič by sa občas rád pozrel, čo všetko je v telefóne a v notebooku jeho dieťaťa. Rodičia a učitelia tak stoja pred dilemou, ako zabezpečiť právo dieťaťa na súkromie a zároveň niesť zaň zodpovednosť. Je dôležité dohodnúť sa s deťmi na zásadách, ako používať mobil či internet. Dospelí by si mali uvedomiť riziká, ktorým sú deti vystavené a rozprávať sa s nimi o nich. Mali by sa vzdelávať a sledovať nové trendy a technické vymoženosti, aby s deťmi dokázali udržať krok. Všetkým, ktorým nie sú tieto témy ľahostajné, ale hlavne rodičom a ich deťom či učiteľom, pomôže príručka, ktorú práve držíte v rukách.

Mária Tóthová-Šimčáková
detská psychologička,
odborná garantka projektu

deti a mobil

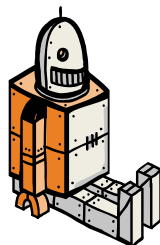

Rodičia si myslia, že ich deti používajú mobil menej, ako je to v skutočnosti. Slúži im na telefonovanie, posielanie SMS a MMS, ale aj na hranie hier, fotografovanie či nahrávanie videí, pozeranie fotiek, sťahovanie obrázkov a hudby alebo na surfovanie po internete.

Mobilný telefón majú čoraz mladšie deti, časť z nich svoj prvý mobil dostane už v 4 rokoch. V posledných rokoch narástol počet detí s mobilným telefónom vo veku 5 až 8 rokov. Vo veku 15 rokov má mobil už približne 93 % detí.

Zistenia vyplývajú z prieskumu realizovaného prieskumnou agentúrou 2muse v roku 2012 medzi deťmi vo veku 8 až 15 rokov, ich rodičmi a učiteľmi.

Pozrite si aj kapitolu Vedeli ste?, kde nájdete výsledky prieskumu uskutočneného priamo medzi deťmi a rodičmi.

mobil ako darček

Deti získajú mobil väčšinou tak, že im ho rodičia darujú. Mladšie deti najčastejšie dostanú použitý telefón po rodičoch. Čím sú však staršie, túžia po lepších modeloch a mnohokrát rodičov dokážu presvedčiť. Pri výbere sú často ovplyvnené kamarátmi a reklamou.

Rodičia oceňujú na mobiloch najmä to, že cez ne môžu svoje deti kontrolovať a kedykoľvek kontaktovať. Deti môžu v prípade akýchkoľvek problémov zasa zavolať rodičom, čo im dodáva pocit istoty.

Medzi ďalšie výhody mobilu patrí aj to, že deti získavajú technologickú gramotnosť, zručnosť a nové poznatky. To, že dieťaťu rodičia zverili mobil, v ňom rozvíja pocit zodpovednosti. Mladším deťom stačia mobily s fotoaparátom, kamerou a hrami, s pribúdajúcim vekom však ich nároky vzrastajú. Deti vo

veku 12 až 15 rokov túžia po smartfóne s internetom a možnosťou WiFi pripojenia. Podľa prieskumu je asi pätina detí vo veku od 8 do 15 rokov nespokojná so svojím mobilom, prekáža im najmä pomalý internet.

Telefón môže rodičom poslúžiť aj ako výchovný prostriedok, môžu ním motivovať deti k aktivite, k snahe plniť si povinnosti či môže poslúžiť ako výchovný trest.

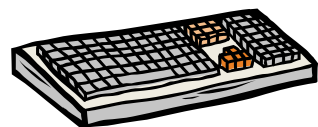
Keď sa mobil používa rozumne, pomáha dieťaťu rozvíjať inteligenciu a nadväzovať vzťahy s rovesníkmi.

Akú úlohu zohráva mobil a internet v živote detí?

- ▶ Mobil je pre deti v prvom rade prostriedok na komunikáciu. Dieťa chce telefonovať a byť v kontakte s rodičmi, kamarátmi a príbuznými. Z prieskumu napríklad vyplynulo, že až 64 % detí vo veku 12 až 15 rokov telefonuje denne, čo je o 13 % viac, ako je to podľa rodičov.
- ▶ Mobil je pre dieťa „hračkou“, ku ktorej má citový vzťah. Skrášľuje si ho rôznymi nálepkami a stará sa oň.
- ▶ Mobil a internet deťom pomáhajú zapadnúť do kolektívu, medzi deťmi sa o nich neustále hovorí.
- ▶ Ak vie dieťa mobil dobre ovládať, jeho prestíž v očiach rovesníkov sa môže zvýšiť.
- ▶ Mobil slúži aj ako nástroj „zabíjania nudy“, na krátanie voľnej chvíle. Deti sa na ňom hrajú rôzne hry, počúvajú hudbu alebo si pozerajú videá.
- ▶ Ak deti majú v mobile aj internet, môžu ho využívať ako „počítač do vrecka“. Podľa prieskumu mobil denne využíva na browsovanie 45 % 12- až 15-ročných detí, ak im to ich telefón umožňuje.
- ▶ Deti si mobilom môžu testovať svoje limity. Čo všetko sa dá s telefónom alebo internetom robiť, čo všetko sú ony samy schopné na nich spraviť.

vkładáme do našich detí dôveru

Pokiaľ sú deti doma, rodičia sa snažia „jedným očkom“ pozorovať, čo robia na mobile alebo internete. Niektorí rodičia si od detí dokonca vypýtajú telefón a kontrolujú, aké obrázky alebo správy v ňom majú.

Rodičia by si mali nájsť čas a deťom vysvetliť, ako používať mobil či internet. To, čo rodičia vedia o mobile a jeho používaní deťmi, však môže závisieť aj od ich vlastnej technologickej gramotnosti. Najmä u starších detí je bežné, že so smartfónom či tabletom narábajú zručnejšie ako ich rodičia.

Riziká, ktoré deťom hrozia pri používaní mobilu, sa nedajú vyriešiť iba obmedzením výdavkov. I keď si rodič môže myslieť, že výška minútého kreditu je meradlom toho, ako dieťa využíva mobil a koľko s ním strávi času, nemusí to byť pravda. Dieťa sa môže kedykoľvek pripojiť cez WiFi, stiahnuť si hry či hudbu zadarmo a rodič sa v takom prípade vôbec nedozvie, koľko času dieťa skutočne venovalo takejto zábave. Podľa prieskumu vyjde rodičov mobil dieťaťa mesačne asi na 10 eur. Mobil deti prinášajú aj do školy. Objavuje sa

kyberšikanovanie, deti fotia či nahrávajú učiteľa alebo spolužiakov a získaný materiál uverejňujú na sociálnych sieťach. Najmä staršie deti sa dostávajú do rozporu so školským poriadkom, ktorý upresňuje, ako používať mobil v škole. Prieskum ukázal, že napríklad 53 % detí si v škole posielajú SMS a 44 % z nich mobilom fotografuje.

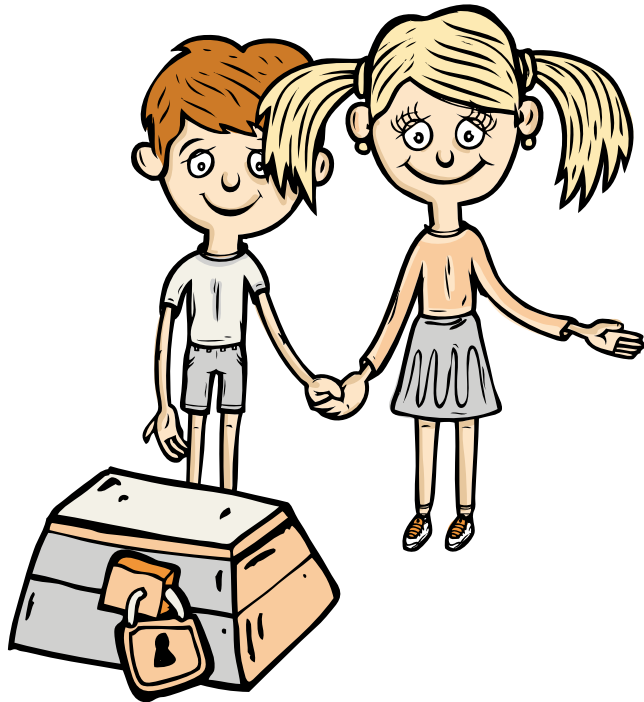
Rodičia a mnohokrát aj deti zhodne uvádzajú, že poznajú nástrahy virtuálneho sveta. V rodine sa bežne kontroluje, ako dieťa využíva mobil či internet. Slúžia na to vzájomné rozhovory, prezeranie obsahu a histórie. U starších detí však kontrola zo strany rodičov slabne. Podľa prieskumu až dve tretiny rodičov pozná spôsob, ako kontrolovať využívanie mobilu, internetu či televízie dieťaťom. Veľmi málo rodičov to však skutočne robí.

Pozrite si aj kapitolu *Vedeli ste?*, kde nájdete výsledky prieskumu uskutočneného priamo medzi deťmi a rodičmi.

bezpečnosť – telefónne číslo dieťaťa

Mobilný telefón sa pre deti stáva ich majetkom a „kráľovstvom“. Majú v ňom veci, ktoré sú pre ne určitým spôsobom dôležité. Mobil mávajú často zaheslovaný, aby k nemu nemali prístup rodičia. To platí najmä pre staršie deti.

Deti sú od prírody zvedavé. Mnohé veci si chcú len vyskúšať, bez úmyslu urobiť niečo zlé. Preto niečo otestujú (napr. zaslanie výhernej SMS). Keď zistia, ako to funguje, viac to už neurobia.

Menšie deti najčastejšie neprezradia rodičom, že posielajú SMS hlasy do súťaží, odpovedajú

na výherné SMS, sťahujú si spoplatnené hry, že si robia z niekoho „srandu“ alebo volajú na rôzne, aj dôležité telefónne čísla.

Prieskum odhalil, že viac ako 25 % detí vo veku 12 až 15 rokov už volalo alebo ich kamaráti sa zabávali telefonovaním na dôležité čísla.

Skôr ako deťom dáte mobil, mali by ste im dať tieto rady:

- ▶ Povedzte deťom, aby neznámemu telefonujúcemu nikdy nedali informácie o sebe. ☒
- ▶ Človek, ktorý im volá, by sa mal vždy predstaviť.
- ▶ V privítaní v odkazovej schránke by deti nemali uvádzať kontaktné údaje.
- ▶ Deťom pripomeňte, aby si vždy rozmysleli, komu dajú svoje telefónne číslo.
- ▶ Ak im nežiaduce správy prišli cez nastavenie Bluetooth, mali by si ho vypnúť.
- ▶ Ak nevedia, od koho im prišla SMS správa, nemali by na ňu odpovedať.

mobilné telefóny a bezpečnosť detí na cestách

Zrakom a sluchom sa riadime v cestnej premávke. Nevhodné používanie mobilu môže narušiť pozornosť dieťaťa, a tak ho vystaviť nebezpečenstvu.

Deti by nemali písať správy, telefonovať, surfovať po internete či wape, pozeráť videá v mobile a hrať sa hry, keď prechádzajú cez cestu. Platí to najmä pri mobiloch, ktoré prehrávajú hudbu, video či pri tých, ktoré umožňujú

priamy prístup na internet a k multimedialným dátam.

Zdôraznite deťom, aby boli opatrné pri jazde na bicykli či korčuliach a nepoužívali mobil vtedy, keď vyjdú na ulicu.

téma na rozhovor

- Vysvetlite deťom, že používanie mobilu pri prechádzaní cez cestu, korčuľovaní alebo bicyklovaní môže byť veľmi nebezpečné.

krádež a strata mobilu

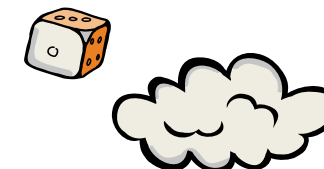
Smartfóny sú pomerne drahé a priťahujú zlodejov. Kvalitný mobil v rukách dieťaťa môže byť pre nich ľahkou korisťou. Rodičia by mali preto deti na možné riziko upozorniť.

Ak dieťa mobil stratilo alebo mu ho ukradli, zavolajte čo najskôr na Zákaznícku linku 905 (0905 905 905).

Spoločnosť Orange Slovensko zablokuje SIM kartu a hovory, a tak sa zabráni ďalšiemu zneužitiu mobilného telefónu.

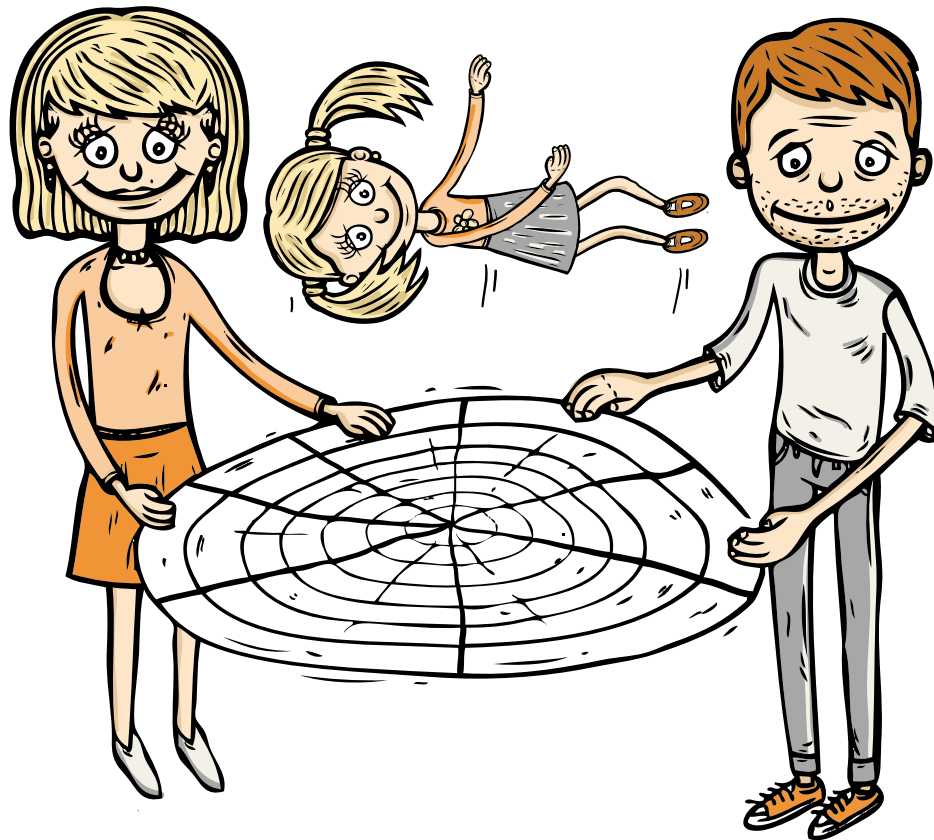
témy na rozhovor

- Vysvetlite deťom, aby neukazovali nový telefón celému okoliu s výnimkou priateľov a rodiny.
- Povedzte im, aby sa vyhýbali telefonovaniu na miestach, kde hrozí krádež či prepadnutie.

lokalizačné služby

Deti by mali vedieť, čo je lokalizačná služba a na čo sa dá použiť. Podľa prieskumu by 67 % detí súhlas na zistenie svojej polohy neznámemu človeku nedala.

Pozitívom lokalizačných služieb je to, že rozpoznajú, kde sa nachádza používateľ mobilu. Rodičia malých detí ich môžu využiť v prípade bezprostredného ohrozenia dieťaťa, napr. ak sa dieťa stratí. Služba sa dá využiť aj na vypátranie strateného telefónu. Požiadavku na zistenie polohy môže poslať ktokoľvek. Orange Slovensko umožňuje lokalizovať len také osoby, ktoré s touto požiadavkou súhlasia.

ako môžu byť lokalizačné služby zneužitú?

Lokalizačné služby sa však dajú zneužiť, opatrné musia byť najmä deti. Neznáma osoba môže dieťa zmanipulovať, aby dalo súhlas na svoju lokalizáciu, a to ho môže ohroziť. Vysvetlite deťom, aby nikdy nesúhlasili s aktiváciou služby, ak im príde správa z neznámeho čísla.

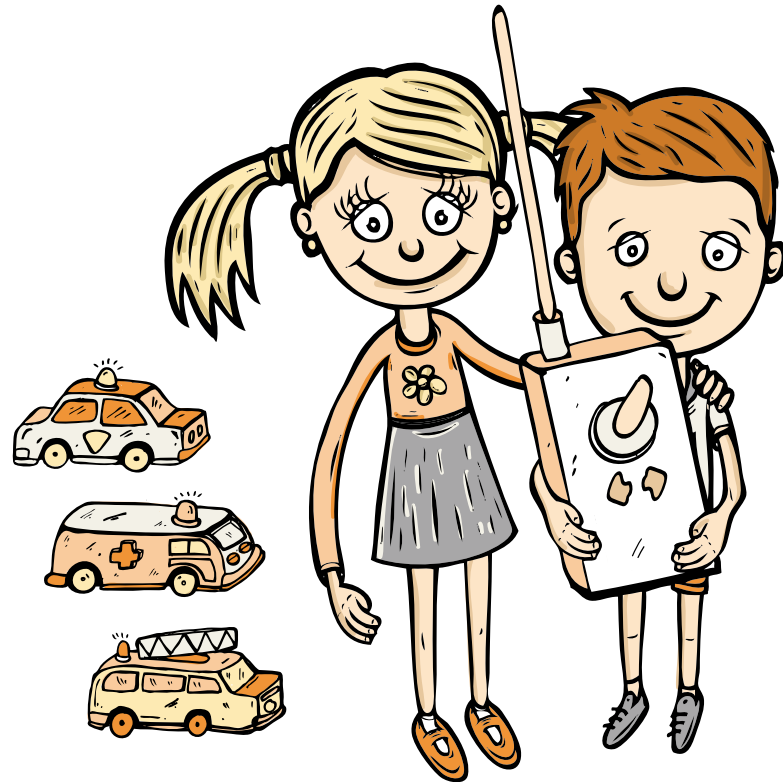
téma na rozhovor

- Upozorníte dieťa, že skôr, ako súhlasí s akoukoľvek službou ponúkanou telefonicky, malo by sa s vami poradiť. To platí aj vtedy, ak by sa ho niekto cudzí pokúsil vyhľadať pomocou lokalizačnej služby.

zneužívanie mobilných telefónov a falošné tiesňové volania

Jednou z najrozšírenejších a najnevhodnejších foriem zneužívania mobilov sú falošné núdzové volania.

Falošný poplach ohrozuje životy ľudí, ktorí sú v skutočnom nebezpečenstve. Ktorákoľvek záchranná služba privolaná v predstieranom nebezpečenstve nemôže reagovať na skutočnú tiesňovú situáciu. Týka sa to volaní priamo na tiesňové čísla, ale aj šíre-

nia poplačnej správy (napr. správa o uložení bomby). Prieskumy uskutočnené medzi deťmi uvádzajú, že asi štvrtina starších detí volala či vie o kamarátoch, ktorí sa zabávali telefonovaním na dôležité čísla, pričom rodičia o ničom netušia.

témy na rozhovor

- Vysvetlite deťom význam tiesňových čísel a ich správne použitie.
- Povedzte dieťaťu, prečo sú falošné núdzové volania nebezpečné.
- Nezabudnite deťom povedať, že falošný telefonát na tiesňové čísla je trestný čin. Pohotovostná služba môže požiadať o vyradenie obťažujúceho telefónu zo siete. V horšom prípade môže toto konanie viesť aj k trestnému stíhaniu. Všetky volania na tiesňové čísla možno identifikovať.
- Deti upozornite aj na to, aby boli opatrné, keď majú mobil uložený vo vrecku. Na tiesňové číslo sa dá volať aj v prípade, keď je klávesnica zablokovaná.

Pozrite si aj kapitolu Vedeli ste?, kde nájdete výsledky prieskumu uskutočneného priamo medzi deťmi a rodičmi.

fotografovanie a natáčanie videa

Fotografovanie, ukladanie a zasielanie obrázkov zhotovených mobilom je pre deti a mládež veľká zábava.

Deti neustále posúvajú hranice a strácajú zábrany, sú menej tolerantné k jedinečnosti či odlišnosti druhých. Niekedy v ich správaní ani nemusí byť zlý úmysel. Akoby si neuvedomovali, že ich konanie môže niekomu ublížiť.

Rodičia by deťom mali vysvetliť, čo je pri používaní mobilu ešte v poriadku a čo už prekračuje hranice.

Deti v súčasnosti považujú za „neškodné“, keď sa zabávajú nahrávaním a zverejňovaním videí na internete, často aj s vulgárnym obsahom.

Problém nastane vtedy, keď sa videozáznamy a fotky dostanú na web bez vedomia alebo súhlasu od fotenej či nahranej osoby, pričom ich hlavným cieľom je túto osobu zosmiešniť.

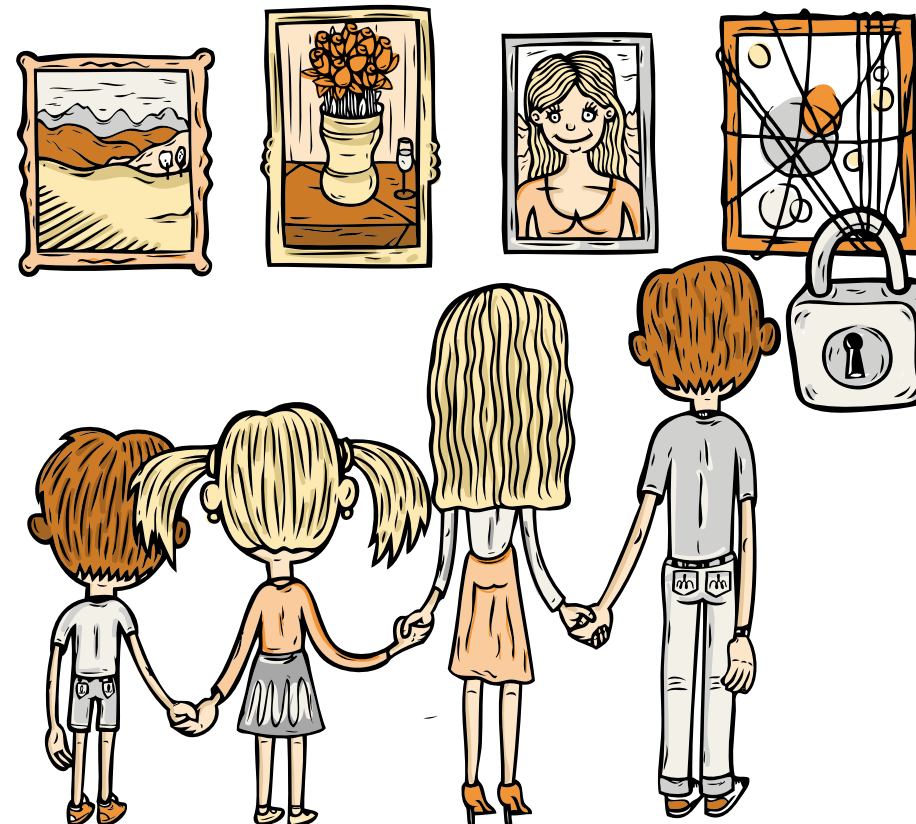
témy na rozhovor

- ▶ Upozorníte deti, aby neposielali fotky a videá, ktoré môžu niekomu uškodiť.
- ▶ Vysvetlíte im, že zaslanie vlastnej fotografie do diskusného fóra alebo e-mailom neznámemu chatovému partnerovi môže byť nebezpečné.
- ▶ Deti upozorníte, že fotenie a natáčanie telefónom na miestach, ako sú plavárne, školy, posilňovne či telocvične, nie je vhodné.
- ▶ S deťmi sa rozprávajte o tom, aby sa vyhýbali neznámym dospelým, ktorí ich fotia. Ak niekoho takéhovidia, mali by to oznámiť vám alebo učiteľovi.

Pozrite si aj kapitolu Vedeli ste?, kde nájdete výsledky prieskumu uskutočneného priamo medzi deťmi a rodičmi.

deti a internet

Podľa prieskumu spoločnosti Orange Slovensko z roku 2012 vzrástol počet detí, ktoré používajú mobil a internet. Úmerne s tým sa zvýšil aj počet detí, ktoré sú ohrozené ich negatívnymi vplyvmi. Takmer každé druhé dieťa chatuje na sociálnych sieťach a takmer všetky staršie deti chat pravidelne využívajú. Narastá aj fenomén „cudzej osoby“, s ktorou sa dieťa dostáva do kontaktu vo virtuálnom svete. Prieskum zároveň ukázal, že až 80 % 12- až 15-ročných detí surfuje po internete každý deň. Je preto dôležité deti vzdelávať a hovoriť s nimi o negatívach webu.

pozitívny vplyv internetu

Internet má na život detí aj pozitívny vplyv. Slúži im ako zdroj informácií, na prehlbovanie kontaktov a spojenie so svetom. Cez internet možno navyše anonymne vyhľadať pomoc pri riešení problémov, ktoré deti a mladí ľudia prežívajú.

domáci režim

Doma sa rodičia snažia deťom vytvoriť optimálne podmienky na prácu či učenie. Pre dnešné

deti je notebook alebo tablet bežnou vecou. Na učenie využívajú e-encyklopédie, jazykové či grafické programy alebo programy na vytváranie projektov. Pri počítači sa však dá aj oddychovať a zabávať sa. Existujú rôzne simulátory a hry, ktoré rozvíjajú pozornosť, pamäť, logiku, myslenie, fantáziu, postreh a reflexy detí. Za zábavu však nemožno považovať hry, ktoré obsahujú násilie.

Rodičia by mali myslieť na to, aby sa ich deti stretávali s kamarátmi či športovali a aby online priestor nevyhľadávali príliš často.

určite deťom limity

Zdôraznite deťom, že nie je zdravé, aby pri počítači presedeli takmer celý voľný čas.

Malé deti by mali pred obrazovkou počítača stráviť najviac 10 až 30 minút Mladší školáci by pri ňom nemali presedieť viac ako hodinu denne a u starších detí by denný limit nemal presiahnuť 2 hodiny.

Problém nastane vtedy, ak si rodič všimne, že jeho dieťa trávi pri notebooku väčšinu svojho času.

Pozrite si aj kapitolu *Závislosť*.

témy na rozhovor

- ▶ Vysvetlite deťom, na čo všetko môžu počítač, smartfón či tablet používať. Dbajte na to, aby programy a hry, ktoré v nich majú, boli pre ne vhodné a podporovali ich zdravý vývin.
- ▶ Rozprávajte sa s deťmi o možnostiach internetu, stránkach, ktoré by mali navštevovať. Staršie deti podporujte v práci s internetom v rámci ich prípravy do školy.
- ▶ Dohodnite si pravidlá. Stanovte čas, ktorý môže dieťa tráviť pri počítači alebo na internete. Aj keď dieťa tieto pravidlá vždy nedodrží, je lepšie, ak vie, čo sa od neho očakáva.
- ▶ Vysvetlite dieťaťu, že nie všetko, čo nájde na internete, musí byť pravdivé.

pripomenutia pre rodičov

- ▶ Bud'te dieťaťu príkladom. Povedzte mu, čo robíte na počítači v práci a ako využívate internet. Doma pri ňom nepresed'te celé hodiny.
- ▶ Sadnite si k dieťaťu a bud'te jeho sprievodcom pri surfovaní po internete. Dozerajte na jeho aktivity.
- ▶ Skúste sa naučiť viac o počítačoch, smartfónoch a internete, aby ste stačili držať krok s deťmi a mali dostatočné technické vedomosti.
- ▶ Nastavte rodičovskú kontrolu, aby ste mali neustály prehľad o tom, čo vaše dieťa na internete robí. Pravidelne aktualizujte bezpečnostný softvér.

internetová komunikácia a sociálne siete

Internet ľudia využívajú aj na online komunikáciu. Slúžia im na ňu chaty, diskusné fóra a sociálne siete.

Sociálne siete na webe sú nové médium, ktoré zaujíma nielen dospelých, ale najmä deti. Mnohí mladí si bez pripojenia k online sociálnej sieti nevedia predstaviť ani pár hodín, sotva celý deň.

Oficiálne môžu mať deti založené konto na niektorej sociálnej sieti, napr. na Facebooku, až po dovŕšení 13 rokov. Bežne sa však stáva, že najmä mladším deťom zriadia profil ich príbuzní (najčastejšie rodičia). Alebo deti samy klamú o svojom veku a zámerne uvedú nepravdivý údaj.

Rodičia do veľkej miery (hlavne mladším deťom) profily kontrolujú alebo ich dokonca úplne

spravujú (vedia login aj heslo). Mladšie deti používajú sociálne siete najmä na hranie hier. Na svoje konto pridávajú veci z internetu – rôzne vtipné obrázky alebo videá. Pre staršie deti sa sociálne siete stávajú jedným zo základných komunikačných nástrojov a zohrávajú dôležitú úlohu pri tvorbe vzťahov medzi deťmi.

V staršom veku (nad 12 rokov) sa však tento model začína meniť. Deti si buď založia svoj vlastný nový účet, kam rodičia nemajú prístup, alebo si ho začnú spravovať výhradne samy. Vo všeobecnosti platí pravidlo, že čím viac sa profil a jeho súčasti stávajú osobnejšími, tým viac si deti strážia svoje súkromie.

deti v prieskume uviedli

„Rodičia si ma chceli pridať ako kamaráta na jednej známej sociálnej sieti a aj som si ich pridal. Nevedia však, že som si profil nastavil tak, aby sa im zobrazilo len to, čo chcem.“ (chlapec, 14 rokov)

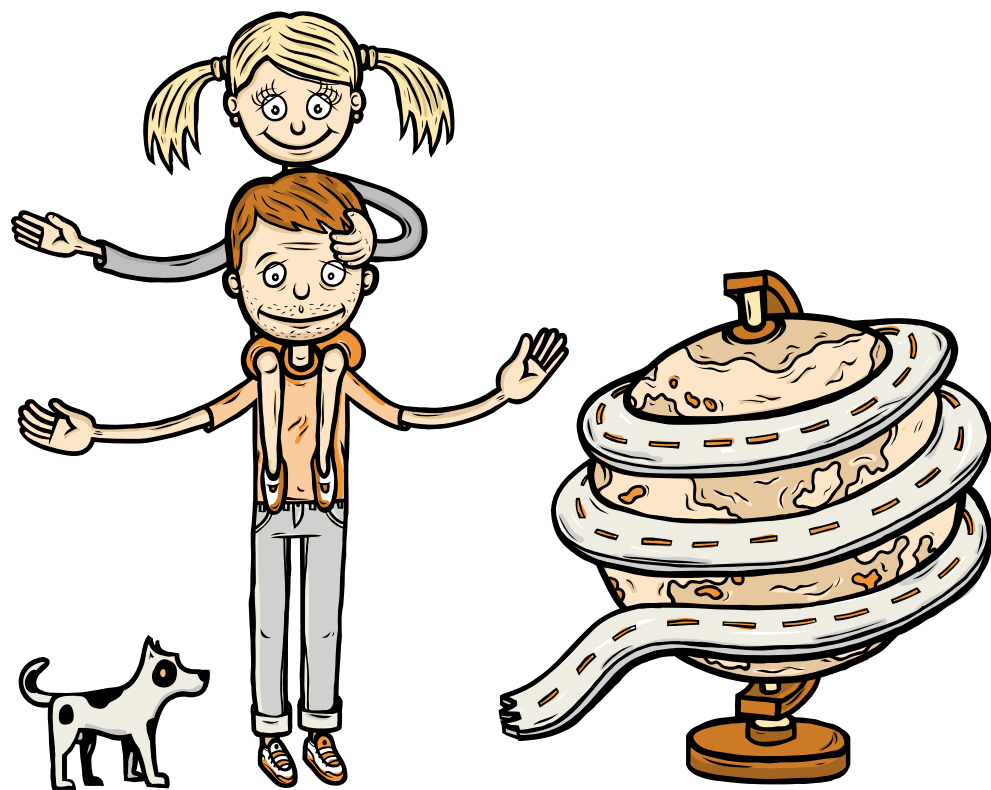
„Raz za týždeň musím rodičom ukázať svoj profil na sociálnej sieti, aby videli, s kým si píšem.“ (dievča, 14 rokov)

Pozrite si aj kapitolu Vedeli ste?, kde nájdete výsledky prieskumu uskutočneného priamo medzi deťmi a rodičmi.

chat a chatovanie

Chat umožňuje tisícom ľudí, aby sa navzájom spoznávali a rozprávali v reálnom čase cez textové odkazy.

Komunikácia na chate môže byť verejná (každý vidí všetko, čo sa napíše) alebo súkromná (ostatní nevidia obsah rozhovoru chatujúcich). Chaty sú rozdelené na chatroomy. V nich diskutujúci vystupujú pod nickmi.

pozor na falošnú identitu

Človek si na internete môže zmeniť vek, vzhľad, záujmy, povahu a dokonca aj pohlavie. Môže sa tak stať, že váš syn sa rozpráva so 40-ročným pánom, ktorý si vytvoril identitu 10-ročnej školáčky.

S deťmi treba hovoriť o nebezpečenstve, ktoré sa skrýva v anonymnom virtuálnom svete. Upozornite ich, aby sa vyhýbali komunikácii s cudzou osobou, ktorej totožnosť si nemôžu overiť. Prieskum ukázal, že napríklad staršie deti až v tretine prípadov chatujú s ľuďmi, ktorých poznajú len cez web. Ro-

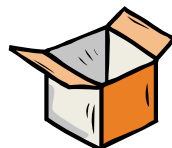
dičia nevedia vždy o všetkom a pravdepodobne sa ani všetko nedozvedia.

deti klamú o svojom skutočnom veku

Chatové miestnosti sú rozdelené podľa vekovej prístupnosti. Vstup na chat pre dospelých však nie je mimoriadne zabezpečený. Postačí vyhlásenie o veku. Po odkliknutí „Áno, mám 18 rokov“ sa môže dieťa dostať do miestnosti s verejne prístupným sexuálnym obsahom. V miestnostiach pôsobia administrátori, ktorí vymazávajú nevhodné príspevky. Netýka sa to však miestností pre dospelých.

Ďalším rizikom sú súkromné správy. Administrátori ich totiž nekontrolujú. Povedzte dieťaťu, že ak mu niekto pošle nevhodnú súkromnú správu, malo by vám to oznámiť. Takúto osobu možno vypátrať a ochrániť ďalšie deti.

pripomenutia pre rodičov

Každý rodič by mal rozmýšľať o nastavení pravidiel pre chatovanie:

- ▶ Upozornite deti, aby uchovávali osobné informácie v bezpečí.
- ▶ Vysvetlite im, prečo je dôležité, aby vás informovali, keď na chate zažijú čividia akékoľvek obťažovanie.
- ▶ Pripomeňte dieťaťu, nech je pri chatovaní ohľaduplné k ostatným ľuďom.
- ▶ Povedzte mu, že ak sa na chate cíti nepohodlne, nech opustí chatovaciu miestnosť.
- ▶ Vystríhajte deti pred stretávaním sa s osobami, s ktorými sa zoznámili na webe.
- ▶ Pripomeňte im, aby neotvárali žiadne internetové stránky, ktoré im niekto neznámy pošle počas chatovania (môžu obsahovať vírusy alebo nevhodný materiál).

diskusné fóra

Sú úzko tematicky zamerané (na hudbu, filmy, šport, hry). Príspevky, ktoré sa danej témy netýkajú, administrátor vymaže. Keďže fóra neslúžia na online rozhovor v reálnom čase, riziko ich zneužitia je oveľa nižšie než pri chate.

Pokiaľ dieťa navštevuje diskusné fóra pre deti v jeho veku, hrozí mu len minimálne nebezpečenstvo. Naopak, dozvie sa veľa zaujímavých informácií a môže diskutovať s rovesníkmi s podobnými záujmami.

Veľkým rizikom môžu byť fóra, ktoré sa venujú pochybným či ilegálnym aktivitám. Sem patria stránky, ktoré šíria pornografiu, verbujú

do extrémistických skupín či propagujú násilie. Nebezpečné sú tiež diskusné fóra rôznych náboženských skupín.

Rizikové sú aj stránky, na ktorých sa dajú stiahnuť nelegálne šírené hry, softvér, filmy či hudba. Ich sťahovaním dieťa porušuje autorské práva a zároveň môže stiahnuť materiál nevhodný pre jeho vek či zavíriť počítač.

témy na rozhovor

- ▶ Povedzte deťom, nech nikdy neposkytujú svoje osobné údaje, adresu, telefónne čísla (svoje ani kohokoľvek iného), e-mailové adresy, názov školy alebo fotografie.
- ▶ Deti by mali dôverovať svojmu inštinktu. Ak majú nepríjemný alebo čudný pocit, z diskusného fóra by mali odísť a povedať to vám alebo učiteľovi.

blogy a blogovanie

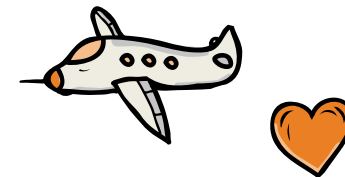

V posledných rokoch rýchlo rastie počet internetových stránok, na ktorých sa dá vytvoriť vlastný profil alebo domovská stránka. U detí a mládeže sú obľúbené pre možnosť sebavyjadrenia sa. Slúžia na udržiavanie vzťahov s priateľmi a na písanie príspevkov – blogovanie.

Typickým využitím takýchto stránok je zverejňovanie profilu na sociálnych sieťach alebo písanie internetových denníkov vo forme blogu. Často obsahujú aj obrázky, zoznamy v štýle „mám rád“ a „nemám rád“, podrobné kontaktné údaje, odkazy na iný obsah, možnosť zdieľania a čokoľvek, čo v nich chce používateľ zverejniť.

Väčšina stránok zároveň umožňuje nechávať odkazy. Rodičia by mali dohliadnuť na to, aby ich dieťa na internete nezverejšovalo svoju

identitu. Odborníci zistili, že existujú rozdiely v spôsobe sebaodhalenia medzi pohlaviami. Dievčatá na webe rady zverejšujú svoje fotky. Chlapci zase nemajú problém uvádzať svoje pravé osobné údaje. Neuvedomujú si, že tieto fotografie či osobné údaje môžu byť zneužit. Blogy majú jasné pokyny, ktoré by si mal blogger, čiže aj dieťa, pred registráciou prečítať. Väčšinou obsahujú pravidlá, ktoré sa týkajú veku používateľa či informácie o tom, čo nezverejšovať.

pripomenutia pre rodičov

- ▶ Je dôležité, aby rodičia vedeli, čomu sa ich deti venujú. Treba si s nimi budovať obojstrannú dôveru. Pravidelne a otvorene sa s dieťaťom bavte o tom, čo robí na internete.
- ▶ Dieťa a mladý človek si nie vždy uvedomujú, že materiál, ktorý zverejšujú na webe, si môže prehliadať ktokoľvek, kto má naň prístup.
- ▶ Aby ste mali istotu, že vaše deti využívajú internet rozumne a uvážene, musíte vedieť, ktoré služby vyhľadávajú a aké majú používateľské meno a heslo. Nereagujte prehnane, nezakazujte. Radšej sa snažte vysvetliť, čo je vhodné a čo už nie.
- ▶ Blogy priťahujú ľudí s rôznym záujmami, niekedy aj so spoločensky nevhodným správaním. Napríklad pedofilov, výrobcov detskej pornografie či osoby z extrémistických skupín.
- ▶ Oboznámte sa so spôsobom fungovania blogov. Dohodnite sa s dieťaťom, že chcete pravidelne kontrolovať, čo zverejšuje vo svojom profile.
- ▶ Všeobecne platí, že pre dieťa je ľahšie zahľadiť stopy ako pre rodiča odhaliť ich. Úprimný rozhovor vám preto môže pomôcť včas znížiť nutkanie vášho dieťaťa na takúto správanie.
- ▶ Udržiavajte styky s rodičmi kamarátov svojich detí. Spoločne budete môcť ľahšie a rýchlejšie riešiť otázky a problémy, ktoré sa objavujú.

Pozrite si aj kapitolu Vedeli ste?, kde nájdete výsledky prieskumu uskutočneného priamo medzi deťmi a rodičmi.

nevhodný obsah na internete

Prirodzená detská zvedavosť, túžba po zakázanom či anonymná dostupnosť nevhodných obsahov vo virtuálnom prostredí môžu deti ľahko ohroziť.

Ak deti zadajú do vyhľadávača nejaké slovo, občas sa im môžu zobrazíť nevhodné obrázky a láka ich kliknúť na ne. Staršie deti pred rodičmi najčastejšie zatajujú sťahovanie nevhodných obrázkov, videí, hľadanie erotických stránok a stránok o drogách alebo iné drastické, agresívne či vulgárne weby. Prieskum odhalil, že napríklad 20 % 12- až 15-ročných detí si do svojho mobilu stiahlo neslušný obrázok.

učte deti, ako zistia, že klikli na nevhodné stránky

Deti samy pripúšťajú, že mnohé z nich nie raz navštívili zakázanú alebo pre mládež nevhodnú stránku. Je dôležité, aby vedeli takéto stránky rozpoznať. Väčšina najnavštevovanejších webov je vybavená nástrojmi, ktoré umožňujú označiť nevhodný obsah. Rodičia tušia, že deti vyhľadávajú zakázané stránky. Nemyslia si však, že je to až v takej miere.

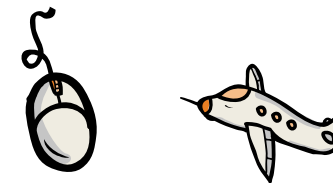
Prieskum ukázal, že 37 % detí vo veku 12 až 15 rokov si prezeralo erotické stránky. Rodičia si pritom mysleli, že je to len 9 %.

prístup k nevhodnému obsahu cez mobil

Moderné mobily umožňujú priamy prístup na internet. Viac ako polovica starších detí má telefón s internetom. Rovnako nemôžeme zabudnúť na využívanie WiFi pripojenia, v ktorom sú podľa prieskumov deti veľmi šikovné.

oznamovanie protizákonného obsahu

Ak nájdete stránky s protizákonným obsahom (napr. stránky, ktoré podnecujú rasovú neznášanlivosť či podporujú porušovanie zákonov), upozorníte políciu, kontaktujte www.zodpovedne.sk, www.stopline.sk alebo zavolajte na Združenú linku pomoci Pomoc.sk (116 111).

→ pripomenutia pre rodičov

- ▶ Výkonnejšie mobily, najmä smartfóny, umožňujú deťom pripojenie na internet. Nezabudnite, že dieťa môže na surfovanie využívať dnes už takmer všadeprítomné bezplatné WiFi pripojenie. Viete, či tieto služby používa?
- ▶ Viete, že sa dá zablokovat' prístup k materiálom, ktoré sú vhodné len pre dospelých? Spoločnosť Orange Slovensko poskytuje blokovanie služieb mobilného internetu. Podrobnejšie informácie získate na Zákazníckej linke 905 (0905 905 905).

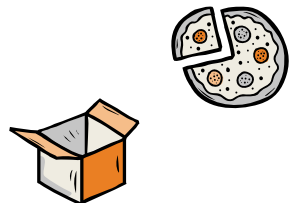
témy na rozhovor

- ▶ Hovoriť s deťmi o témach, ktoré sú pre ne nevhodné, môže byť háklivé. Snažte sa im ich vysvetliť tak, aby im porozumeli.
- ▶ Posmeľte dieťa, aby sa vám alebo učiteľovi nebálo povedať, ak na internete nájde niečo, čo ho rozruší. Pokúste sa mu vysvetliť, čo našlo, a prekonať tak nepríjemné pocity.

Pozrite si aj kapitolu *Vedeli ste?*, kde nájdete výsledky prieskumu uskutočneného priamo medzi deťmi a rodičmi.

spam

Spam je nevyžiadaná správa – SMS alebo e-mail. Môžu to byť správy, ktoré tvrdia, že ste vyhrali, že sa niekomu páčite, či správy, v ktorých vás žiadajú, aby ste zavolali na spoplatnené číslo.

Nevyžiadané správy, telefonáty či e-maily mladšie deti nevedia identifikovať a nedokážu pochopiť, čo sa za nimi skrýva a koľko by ich prípadný telefonát stál. Prieskum však prezradil, že len 15 % 12- až 15-ročných detí odpovedalo na súťažnú SMS.

zrušenie posielania nevyžiadaných správ

Ak ste sa už raz stali obeťou spamu, je veľmi ťažké sa ho zbaviť. Ak e-mailová správa neobsahuje podrobnosti o spôsobe, ako zrušiť posielanie nevyžiadaných správ, kontaktné informácie o odosielateľovi si zvyčajne vyhľadáte na internete alebo prostredníctvom informácií o telefónnych číslach.

téma na rozhovor

- Vysvetlite deťom, aké riziká sú spojené s odpovedaním alebo telefonátom na číslo v spamovej správe.

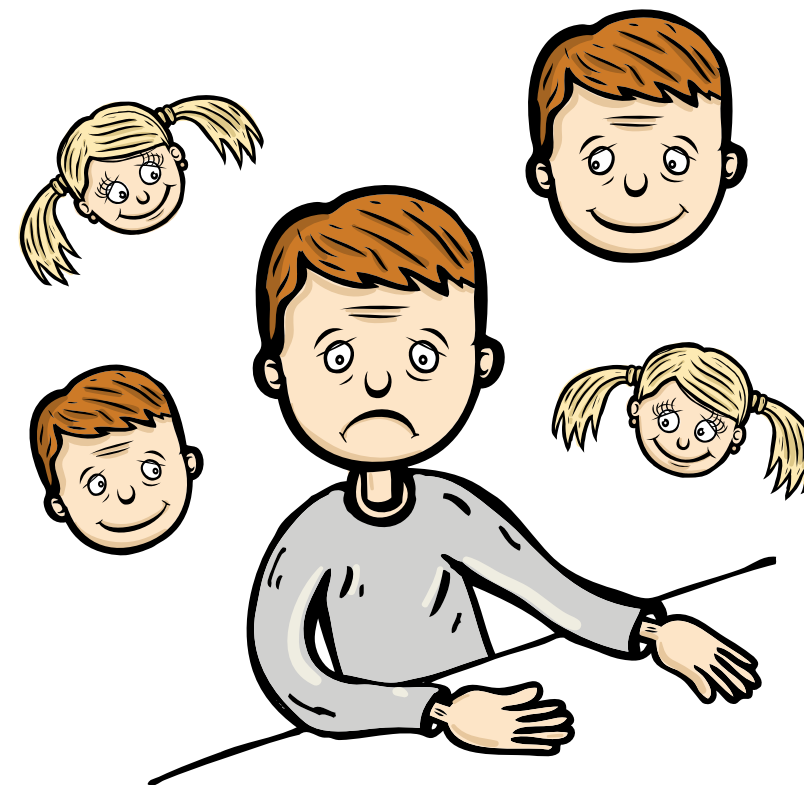
informačné SMS

Informačné SMS k ponuke služieb zákazníkom posielala aj Orange Slovensko. Ak nechcete tieto správy dostávať, spojte sa priamo so Zákazníckou linkou 905 a požiadajte o ich zrušenie.

vyhnite sa spamu

Upozornite dieťa, aby neotváralo e-maily od neznámych osôb, nerozbaľovalo prílohy a neklikalo na linky v takýchto e-mailoch či na ne odpovedalo. Povedzte deťom, nech neodpisujú na SMS od cudzej osoby a nech nevolajú na čísla, ktoré nepoznajú.

kyberšikanovanie

Proti kyberšikanovaniu sa dá len veľmi ťažko brániť a rodičia často nevedia, čo to vlastne je. Ide o zneužívanie mobilov a internetu na posielanie agresívnych a nenávistných správ, obťažovanie telefónom, vydieranie, výsmech a hlavne zastrašovanie osôb.

aké ďalšie podoby má kyberšikanovanie?

Patrí sem tiež chatovacie šikanovanie na sociálnych sieťach v podobe nevhodných komentárov na fotky či statusy. Ak dieťa zažije podobnú situáciu, je dobré, ak rodič zistí, čo to bolo. Deti sa hanbia hovoriť, ak ich niekto zastrašuje, a často sa chcú so situáciou vyrovnáť samy. Ich správanie sa zmení, vyskytne sa neobvyklá mlčanlivosť a utiahnutosť alebo vytrvalé

deti v prieskume uviedli

„Spolužiaci sa mi posmievajú, že mám takýto telefón. Dokonca aj jeden spolužiak, čo má ešte horší. Má takú „kraksňu“ a posmieva sa mi.“ (chlapec, 10 rokov)

pokusy vyhnúť sa škole. Ak máte podozrenie na šikanovanie v škole, čo najskôr sa spojte s učiteľmi.

Najjednoduchším riešením je zmena telefónneho čísla. Spoločnosť Orange Slovensko môže polícii poskytnúť informácie o odosielateľovi obťažujúcich správ. Operátor ich však nemôže poskytnúť priamo vám.

aj vaše dieťa môže ostatné zastrašovať

Nezabúdajte, že vaše deti nemusia byť len obeť, ale aj páchatelia. Vysvetlite im, že všetky textové správy a telefonické hovory možno vystopovať. Zdôraznite, že takéto správanie nie je prípustné a obetiam môže spôsobiť traumu.

témy na rozhovor

- ▶ Upozornite deti, že ich telefónne číslo je osobný údaj a nemajú ho dávať hocikomu. Potom sa im nemôže stať, že im niekto zavolá z neznámeho čísla či pošle nevhodné SMS správy.
- ▶ Ak ich esemesky obťažujú, mali by text ukázať vám alebo učiteľovi, ponechať správu ako dôkaz a poznačiť si telefónne číslo odosielateľa.

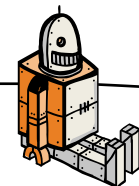
Ako rozpoznáte, že sa šikanovanie týka vášho dieťaťa?

Dieťa môže byť obeťou kyberšikanovania, ak:

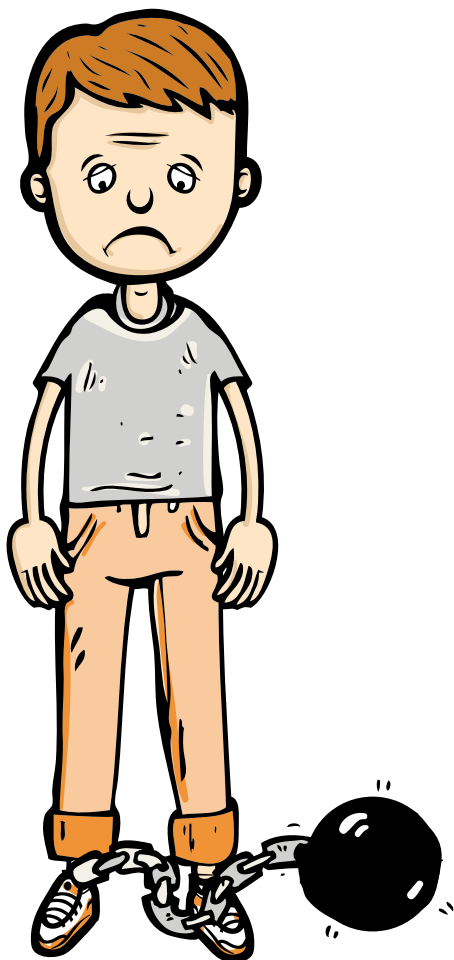
- ▶ zrazu a bez zjavej príčiny prestane používať počítač,
- ▶ je nervózne, neisté alebo smutné pri čítaní e-mailov alebo správ v mobile,
- ▶ nechce chodiť do školy či medzi ľudí a uzatvára sa do seba,
- ▶ zdá sa nahnevané, depresívne alebo frustrované po odchode od počítača,
- ▶ vyhýba sa rozhovoru o tom, čo robí pri surfovaní po internete,
- ▶ uzatvára sa pred rodinou a priateľmi a súčasne popiera, že by sa niečo dialo,
- ▶ uniká do sveta fantázie, počítačových hier.

Dieťa môže elektronicky šikanovať ostatných, ak:

- ▶ rýchlo vypína obrazovku alebo zatvára programy v notebooku, keď sa priblížite,
- ▶ prehnane prejavuje emócie pri používaní počítača, ale aj mimo neho,
- ▶ surfuje s kamarátmi po internete, prehnane sa smejú, ale nechcú prezradiť, čo robia,
- ▶ vyhýba sa rozhovoru o tom, čo robí na počítači,
- ▶ používa niekoľko online účtov alebo adries, ktoré nemusia byť jeho.

závislosť

Medzi nelátkové závislosti, ktoré sa na Slovensku liečia od roku 2006, patrí závislosť od internetu a mobilu. U detí a mladých ľudí je to najmä závislosť od počítača a počítačových hier či závislosť od online vzťahov. Každé štvrté dieťa je ohrozené závislosťou od aktivít, ktorým sa venuje cez počítač alebo mobil s pripojením na internet.

kedy zbystriť pozornosť

Rodičia si uvedomujú silnú väzbu detí na internet, smartfón či tablet. Problém nastane vtedy, ak vaše dieťa na počítači alebo pri hrách trávi väčšinu času. Zanedbáva školu, nestretáva sa s reálnymi, ale len virtuálnymi kamarátmi. Keď mu internet či počítač zakazujete, je nervózne a agresívne.

Ak sa chcete o závislosti dozvedieť viac, kontaktujte poradňu na stránke www.detinanete.sk/ poradna alebo vyhľadajte inú odbornú pomoc.

závislosť očami rodičov

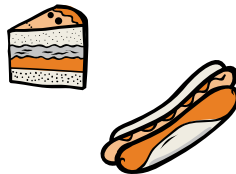
Rodičia majú prirodzenú obavu o bezpečnosť detí, a to aj vtedy, ak ich dieťa navštevuje virtuálne prostredie. Odpovedali, že im napadnú najmä extrémne veci, napríklad to, že ich dieťa bude kontaktovať či obťažovať pedofil alebo že navštívi nevhodné stránky.

Len málo rodičov má skutočný prehľad o tom, koľko času trávi jeho dieťa na internete či s mobilom, a tak si neuvedomujú alebo nepripúšťajú začínajúce príznaky jeho závislosti. Staršie deti v porovnaní s mladšími strávia na webe dvojnásobne dlhší čas.

závislosť z pohľadu detí

Deti samy seba nevnímajú ako závislé od počítača, internetu, hier či mobilu. O závislosti možno podľa nich uvažovať až vtedy, ak na počítači trávia 10 hodín denne. Prieskum odhalil,

že dieťa (12- až 15-ročné), ktoré má problém so závislosťou, strávi pri počítači alebo mobile v priemere až 11 hodín denne.

čo si má rodič všímať?

Dieťa je (či môže byť) ohrozené závislosťou od internetu alebo už závislé je, ak:

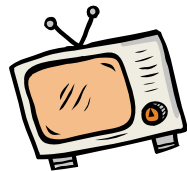
- ▶ väčšinu voľného času trávi pri počítači alebo hraním hier,
- ▶ prestalo sa zaujímať o iné aktivity,
- ▶ radšej sa venuje internetu, než by bolo s rodinou alebo kamarátmi,
- ▶ nové kamarátske vzťahy si vytvára len s ľuďmi z webu,
- ▶ stráca kamarátov a zhoršujú sa mu výsledky v škole,
- ▶ jedáva pri počítači či zabúda pravidelne jesť,
- ▶ tajne vynecháva školu, aby mohlo zostať doma pri notebooku,

- ▶ prestáva sa o seba starať, zanedbáva osobnú hygienu,
- ▶ v noci nespí, aby mohlo tráviť viac času browsovaním, a stráca prehľad o čase, ktorý venovalo surfovaniu po internete,
- ▶ má ťažkosti rozlišovať medzi reálnym a virtuálnym svetom,
- ▶ rozpráva iba o tom, čo zažíva na internete alebo v hre,
- ▶ kontroluje si e-maily, správy a statusy na sociálnych sieťach viackrát denne,
- ▶ často prekračuje limit, ktorý má stanovený na používanie počítača alebo internetu,
- ▶ ak práve nie je na webe, premýšľa iba o tom, ako sa naň zase dostať,
- ▶ ak nemôže surfovať, má abstinenčné príznaky ako úzkosť, nepokoj, triašku rúk,
- ▶ opakovane si pýta peniaze na nákup lepších programov či hier.

Pozrite si aj kapitolu Vedeli ste?, kde nájdete výsledky prieskumu uskutočneného priamo medzi deťmi a rodičmi.

deti a televízia

Pri televízore sa väčšinou stretáva celá rodina. Čoraz viac domácností na Slovensku však už vlastní viac TV prijímačov. Nie je nijakou výnimkou, ak majú najmladší členovia rodiny vlastný televízor v detskej izbe.

Televízny boom ovplyvňuje aj to, že obľúbené programy a kanály sa dajú sledovať cez internet v notebooku a tablete či v mobile. Viete, čo vaše dieťa pozerá?

kto ovláda diaľkový ovládač – rodičia alebo deti?

Rodičia by mali pri výbere programov, ktoré sa budú doma pozeráť, spolupracovať s deťmi. Musia si odpovedať na otázku, do akej miery dajú deťom voľnosť pri výbere televízneho programu. Deti si však musia uvedomiť, že diaľkový ovládač, obrazne povedané, drží

v rukách rodič a ten má právo určovať pravidlá. Malé deti uprednostňujú detské programy a rozprávky. Staršie zasa zábavné a hudobné programy, filmy, súťaže.

ako dlho môže byť dieťa pred televízorom?

Pre malé dieťa je ťažké sledovať dej a príbeh „pohyblivej“ rozprávky. V prvých rokoch by rodičia mali uprednostniť statické obrázky v knihe a vlastné rozprávanie.

Od predškolského veku je pre dieťa vhodné sedieť pred televízorom iba pár minút denne (približne jedna rozprávka) a pri obrazovke by ste ho nemali nechávať dlhšie ako jednu hodinu. Staršie deti by mali popremýšľať, ktoré programy chcú vidieť. Ako rodičia by ste mali dohliadnuť na to, aby televízor najneskôr po 2 hodinách sledovania vypli.

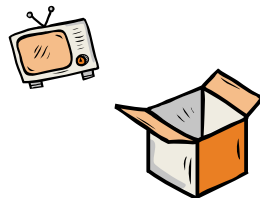

→ pripomenutia pre rodičov

- ▶ Nájdite si spôsob, ako sa zorientovať v reláciách, ktoré by vaše deti chceli vidieť.
- ▶ Učte deti vypnúť televízor.
- ▶ Odporučte deťom, aby po väčšej psychickej záťaži nerelaxovali pri televízore, ale pri športe či inej fyzickej činnosti. Budte pre deti príkladom a toto pravidlo dodržiavajte aj vy.
- ▶ Overte si, aké programy deti sledujú, keď nie ste doma.

výber vhodných programov

Rodičia bežne nedovoľujú deťom pozeráť programy s nevhodnými scénami (násilie a erotika). Rodič však takéto programy dopredu rozlíši a odhalí len s problémami, pretože aj počas dňa sa v televízii vyskytnú nevhodné relácie.

ako vybrať vhodný program pre svoje dieťa?

TV programy musia byť označené grafickým symbolom, z ktorého je zrejmé, pre akú vekovú skupinu sú vhodné. Rozhodnutie je vždy na uvážení rodičov. Mali by ste robiť výber a selektovať, čo dieťa vidieť smie a čo nie.

Televízia ovplyvňuje reálny život detí, vplýva na ich názory, postoje a konanie. Keď rodič nie je doma, nemôže vedieť, čo a kedy dieťa v televízore sleduje. Ak ste zodpovedný rodič a chcete mať kontrolu nad programami, ktoré dieťa pozerá, túto možnosť vám ponúka rodičovský zámok a rodičovský PIN, ktoré sú súčasťou služieb Orange TV. Prostredníctvom štvormiestneho kódu môžete zablokovať ktorýkoľvek televízny kanál alebo program, čím znemožníte deťom prístup k nevhodnému obsahu.

Viac informácií o nastaveniach nájdete na www.orange.sk alebo v príručkách k jednotlivým službám.

ako predísť negatívnemu vplyvu televízie na deti?

Zvýšte pozornosť pri vysielaní, ktoré obsahuje násilie, vulgárne slová, erotiku a spoločensky neprijateľné správanie. U detí môžu takéto scény vyvolať napätie, strach, stres, neistotu či násilie. Prieskum odhalil, že až 57 % 12- až 15-ročných detí pozeralo potajomky filmy s drastickými scénami.

Časté vysedávanie pred televízorom môže vplývať na zdravie, naštartovať nevhodné stravovacie návyky (deti si zvyknú, že jedia iba pri zapnutom televízore) či ovplyvniť vytvorenie sebaobrazu (deti majú pocit, že nedokážu to, čo hrdinovia, ktorých vidia v televízii).

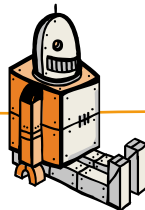

témy na rozhovor

- ▶ Rozprávajte sa s deťmi o programoch, ktoré sledujú na televíznych kanáloch.
- ▶ Ak viete, že dieťa pozerá (pozeralo) nevhodnú reláciu, využite to na diskusiu o správnych hodnotách, o dobre a zle, násilí, vzťahoch.
- ▶ Odporučte deťom, ktorý kvalitný program môžu sledovať.
- ▶ Dohodnite sa s deťmi, kedy môžu bez vás sledovať TV.
- ▶ Rozprávajte sa s dieťaťom, ak máte pocit, že nadmerne sleduje televíziu a snažte sa odhaliť dôvod, prečo pred televízorom trávi väčšinu svojho času.
- ▶ Určite deťom, koľko času môžu venovať vysielaniu cez dni, keď chodia do školy, a koľko cez víkend.

vedeli ste?

Chcete vedieť, ako ovplyvnil život vašich detí virtuálny svet a moderné komunikačné prostriedky? Myslíte si, že sa s vašimi deťmi dostatočne rozprávate o internete, mobiloch a televízii? Prinášame vám výsledky z exkluzívneho prieskumu, ktorý pre Orange Slovensko realizovala agentúra 2muse v roku 2012 medzi deťmi vo veku 8 až 15 rokov, ich rodičmi a učiteľmi. Prieskum mal kvalitatívnu (rozhovory) a kvantitatívnu časť (online dotazník), zúčastnilo sa na ňom 516 respondentov.

každodenné používanie

- ▶ Výdavky za mobilný telefón detí sa stali súčasťou rodinného rozpočtu – deti naň minú okolo 10 € mesačne. Čoraz viac rodičov určuje, koľko môže dieťa utrátiť na mobil. Kým v roku 2008 to bolo 74 % rodičov, o 4 roky neskôr o tejto sume rozhodovalo už 81 % rodičov.
- ▶ Deti chcú najnovšie modely mobilov, vysnívaný je „dotykáč“.
- ▶ Pre dnešné deti je bežné mať internetovú identitu. Je pre ne súčasťou ich vlastnej identity.

všadeprítomné nástrahy

- ▶ Deti zdvíhajú telefonáty aj cez službu CLIR.
- ▶ Vedia o rizikách účasti v súťažiach cez spoplatnenú SMS.
- ▶ Aspoň štvrtina starších detí volala alebo vie o kamarátoch, ktorí sa zabávali telefonovaním na tiesňové linky, pričom ich rodičia o ničom netušia.

- ▶ Deti sa priznávajú, že pozerajú nežiaduce obsahy, nahrávajú nevhodné videá a obrázky. Nie všetci rodičia pripúšťajú, že ich deti sa takto správajú. Približne dvakrát toľko detí sa dopúšťa rôznych nežiaducich aktivít, než je počet rodičov, ktorí si túto skutočnosť pripúšťajú.
- ▶ Každé tretie staršie dieťa prijalo cez mobil vulgárnu SMS a každé piate obrázok či video s rovnako nevhodným obsahom.
- ▶ Takmer každé druhé dieťa (pri starších deťoch až 82 %) chatuje na sociálnych sieťach.
- ▶ Staršie deti chatujú s mnohými ľuďmi, v tretine prípadov aj s takými, ktorých poznajú len z internetu. Mierne rastie počet starších detí vo veku 12 až 15 rokov, ktoré komunikujú s kamarátmi, ktorých rodičia nepoznajú (nárast z 27 % v roku 2008 na 31 % v roku 2012).
- ▶ Deti sa bežne zabávajú nahrávaním a zverejňovaním rôznych, často chúlостivých videozáznamov. V roku 2008 si takéto videá natáčalo 23 % detí, v roku 2012 už 34 % detí vo veku 8 až 11 rokov a až 55 % detí vo veku 12 až 15 rokov.
- ▶ Pribúda čoraz viac detí, ktoré pozerali drastické a vulgárne filmy či fotografie, ktoré zobrazujú agresivitu. V roku 2008 ich bolo 32 % a 39 % malo skúsenosti s pozeraním erotických filmov. V roku 2012 si vulgárne filmy pozrelo 42 % detí vo veku 8 až 11 rokov a 57 % vo veku 12 až 15 rokov.
- ▶ Využívaním nových technológií sa deti stávajú technologicky mimoriadne zručné, zároveň sa však u nich prejavuje agresivita, hráčska závislosť, nerozvinutá čitateľská a pisateľská gramotnosť, zjednodušené a netvorivé vyjadrovanie v kombinácii s deformovaným písomným prejavom.
- ▶ Rodičia sa domnievajú, že deti vo veku 8 až 11 rokov trávajú denne na internete v priemere 1,5 hodiny a vo veku 12 až 15 rokov 2,5 hodiny, ale v skutočnosti to môže byť aj dvakrát viac.

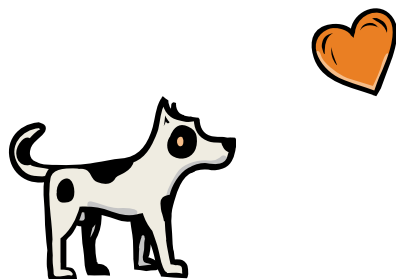

- ▶ Každé štvrté dieťa je ohrozené závislosťou od internetu, mobilu, televízie, počítača či tabletu.
- ▶ Polovica starších detí pozná vo svojom okolí osobu, ktorá má problém so závislosťou (kamarát alebo člen rodiny).

(ne)prítomní rodičia

- ▶ Až 81 % detí (8- až 11-ročné) potvrdilo, že rodičia sa s nimi rozprávajú o tom, s kým telefonujú, posielajú si SMS, komunikujú na internete. Pri starších deťoch (12- až 15-ročné) je to už len 71 %.
- ▶ Dve tretiny rodičov uviedlo, že vedľa, ako u detí kontrolovať používanie mobilu či internetu. Len veľmi málo rodičov to však skutočne robí.

slovník

S modernými komunikačnými technológiami sa spája veľa nových výrazov a s nástupom každej novinky sa objavujú ďalšie. Toto sú výrazy, s ktorými sa môžete stretnúť najčastejšie.

▶ **3G**

Označuje „tretiu generáciu“. Je to technická norma pre mobilné siete tretej generácie bežná v celom mobilnom priemysle. Umožňuje rýchly prenos dát a celú škálu nových služieb (video, prístup na internet a interaktívne služby).

▶ **Adware**

Softvér, ktorý automaticky zobrazuje, prehráva alebo sťahuje reklamný materiál do počítača.

▶ **Bluetooth**

Technológia pre bezdrôtovú komunikáciu, vďaka ktorej sa dajú prepojiť dve rôzne zariadenia v okruhu asi 10 metrov. Slúži na komunikáciu a prenos dát.

▶ **Chat (z anglického chat = „pokec“)**

Je internetová stránka, ktorá umožňuje tisícom ľudí, aby sa navzájom spoznávali a rozprávali v reálnom čase cez textové odkazy.

▶ **Grooming**

Postupné vytváranie dôverného, priateľského vzťahu s dieťaťom tak, aby prestalo byť ostražité a súhlasilo so stretnutím. Najčastejším cieľom groomingu je sexuálne zneužitie dieťaťa.

► **Firewall**

Softvér alebo hardvér, ktorý blokuje vstup škodlivého softvéru alebo hackerov z internetu do počítača. Tiež umožňuje zastaviť odosielanie škodlivého softvéru z počítača do ďalších počítačov.

► **Flaming (z anglického flame = horieť alebo zverejňovanie urážlivých správ)**

Hrubé alebo cholerické správanie počas chatovania, prípadne v diskusných internetových fórach.

► **Hoax**

Falošná a podvodná správa, ktorá upozorňuje na neexistujúce nebezpečenstvá alebo sľubuje rýchle zbohatnutie. Medzi hoaxy patria aj reťazové listy šťastia a falošné prosby o pomoc.

► **Nick (z anglického nickname = prezývka)**

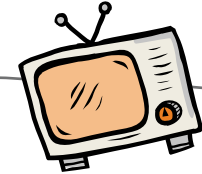
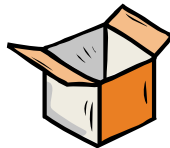
Umožňuje komukoľvek vytvoriť si vlastnú identitu vo virtuálnom svete.

► **Malware**

Škodlivý/zhubný program, všeobecné označenie škodlivého softvéru. Patria sem napríklad vírusy, trójske kone, spyware a adware.

► **Phishing (z anglického password fishing = doslova lovenie hesiel)**

Označuje činnosť, pri ktorej sa podvodník snaží vylákať od používateľov rôzne heslá, napr. k bankovému účtu.

► **Pop-up**

Samovoľne vyskakujúce okná s reklamou, neželané a invazívne.

► **Spyware**

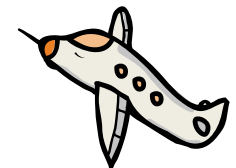
Softvér, ktorý sa skrýva v počítači bez vedomia majiteľa, zbiera informácie o počítači, o surfovacích návykoch, heslách, e-mailových adresách a ďalšie osobné údaje.

► **WAP**

Je protokol pre bezdrôtové aplikácie (Wireless Application Protocol). Pomocou bezdrôtových zariadení, ako sú mobilné telefóny, pagery, dvojsmerné rádiá a komunikátory, umožňuje používateľom prijímať informácie z oblasti spravodajstva a zábavy, posilať a prijímať e-maily, mať dokonalý prehľad o spotrebe. Umožňuje v zjednodušenej podobe zobrazovať internetové stránky na displejoch mobilných telefónov.

► **WiFi**

Zariadenie, ktoré umožňuje bezdrôtové pripojenie na internet, a to aj prostredníctvom mobilu. Pre oblasť s prístupovým bodom sa používa označenie hotspot.

www.detinanete.sk

Viac informácií nájdete na www.detinanete.sk

